

Ex. A

[112]

N.M.S. Vägledn

T. Uf. utst.

1962

VERA CEDERGRENS
TEXTILSAMLING

GÅVA

TILL

NORDISKA MUSEET

NORDISKA MUSEET

1962

Nordiska museets
bibliotek

.....NM:s.....

.....Väglän.....

.....Ex. A.....

UTLÅNAS EJ

Ex. A.

[11]

Stavenow-Hidemark, Elisabet

FÖRORD

VERA CEDERGRENS TEXTILSAMLING

Gåva till Nordiska museet

NORDISKA MUSEET 1962

VERA CEDERGREN
TEXTILSAMLING

Gift av Nordiska museet

TRYCKERI AKTIEBOLAGET THULE, STOCKHOLM 1962

FÖRORD

För att en värdefull privatsamling av konst- och kulturhistoriskt intressanta föremål skall kunna bevaras för framtiden kräves jämte annat tillgång till förvaringsutrymmen. I våra dagar med dess stora omvälvningar inom bebyggelsen och dess sänkta bostadsstandard blir det, inte minst i Stockholm, allt ovanligare att en enskild samlare mera varaktigt disponerar lokaler av denna storleksordning.

Bland de länge bevarade rymligare privatbostäderna av äldre snitt i huvudstaden har nu även den av fröknarna Vera och Naja Cedergren ägda fastigheten i hörnet av Riddargatan och Grevturegatan måst övergivias och rivas i samband med den radikala omdaning av dessa delar av staden. När husets ägare härvid tvingades att flytta till en annan bostad, överlämnade fröken Vera Cedergren till Nordiska museet som gåva den förnämliga samling av högreståndstextilier, som hon ända sedan sin ungdom ägnat ett hängivet intresse. På många punkter kompletterar denna samling museets tidigare innehav av sådana ting och värdet förhöjes ytterligare genom den goda kondition, i vilken de överlämnade föremålen befinna sig.

Det har synts lämpligt att på en tillfällig utställning ge den intresserade allmänheten möjlighet att bese samlingen i sin helhet, innan denna fördelas på sina nya förvaringsplatser inom musei-byggnaden. Fröken Cedergren, som även vid andra tillfällen på mångfaldigt sätt lämnat museet sitt stöd i dess verksamhet, har möjliggjort åstadkommandet av en tryckt katalog över samlingen, vilken författats av intendenten Elisabet Stavenow, som också ordnat utställningen.

Stockholm i april 1962.

Gösta Berg

Styresman för Nordiska museet

FÖRORD

För att en värdig och omfattande presentation av den svenska kyrkans verksamhet i den svenska församlingen skall kunna göras, har en kommission bestående af medlemmar från församlingens församling och från församlingens församling utnämndes. Den kommissionen har under sin verksamhet utarbetat denna förordning.

Bländ. de länge berömda kyrkans verksamhet i den svenska församlingen har en öfver den svenska kyrkans verksamhet i den svenska församlingen utnämndes. Den kommissionen har under sin verksamhet utarbetat denna förordning.

Det har varit följande att på en tillfällig utställning av den svenska kyrkans verksamhet i den svenska församlingen utnämndes. Den kommissionen har under sin verksamhet utarbetat denna förordning.

Stockholm i april 1902.

Edvin Berg

Ordförande för Nordiska kyrkan

Nordiska museet har haft glädjen mottaga en stor och värdefull gåva, bestående av en samling på mer än hundraårtal textilier från 1600-, 1700- och 1800-talen. Givarinna är fröken Vera Cedergren, som hopbragt och vårdat samlingen. Tidpunkten för överlämnandet har i någon mån bestämts av en yttre faktor, nämligen Stockholms tunnelbanas framdragande, vilket medfört att fröken Cedergren och hennes syster Naja Cedergren tvingats flytta från sitt gamla hus Riddargatan 1 och därvid funnit det lämpligt att överlämna samlingen till museet.

Samlingen har kommit till under en lång följd av år, till större delen genom inköp. Ett antal spetsar, näsdukar och en dopklänning, som är en samtidig gåva av fröken Naja Cedergren, är arv från släkten Mörner. Några av föremålen har använts som prydnadsföremål i hemmet, men de flesta har anskaffats för samlandets egen skull och förvarats undanlagda. Flera av föremålen har tidigare lånats in till museet för katalogisering och fotografering.

Det är alltså endast de ärvda föremålen som är försedda med uppgifter om tidigare ägare och ursprung. De flesta av textilierna har därför måst attribueras till tid och i några fall till ursprungs-ort. Detta har emellertid inte ställt sig särdeles svårt, då det rör sig om saker med så hög konstnärlig och teknisk kvalitet, att stilprägnen är särskilt tydlig.

Vad omfattar då samlingen? Där finns dräkter och dräktdelar, täcken, siden och brokader, vitbroderier och spetsar. Bland dräkt- delarna finner vi inte mindre än fem vadderade sidenkjolar, s. k. stubbar, och två broderade kjolar av siden utan vadderings, alla

från 1700-talets förra del. Där finns täcken med applikationsbroderier från 1700-talets början och täcken av atlas med mönster i sticksöm från 1800-talets förra del. Där finns vidare sidenbrokader från 1600-, 1700- och 1800-talen, bl. a. ett vitt siden med invävt guld och silver, som tillhört drottning Desideria. Spetsarna är med avsikt samlade för att representera olika tekniker och länder alltifrån 1600-talet. Venetianska sydda spetsar, s. k. punto relieve, och knypplade flamländska är goda företrädare för 1600-talets spetskonst. Från 1700-talet finns malinespetsar med rokokomönster och blonder som prytt ärmlinningarna på en rokokoklänning. Typiska för empiren är några sydda alençonspetsar, och från 1800-talets mitt och senare del finns sydda brysselspetsar och knypplade vadstenaspetsar. Spetssamlingen var väl känd av fröken Elisabeth Thorman, och flera av spetsarna var utställda på den av henne ordnade spetsutställningen i Nationalmuseum 1942. Vitbroderiets stora tid, 1850—60-talen, har blivit väl representerad. Där finns de läckraste kragar med klumpsömsbroderi på vit linong, lösärmar och t. o. m. en liten damväst av den skiraste vita bomull.

I det följande kan tyvärr endast ett mindre antal föremål få en utförligare presentation.

Till de verkliga praktstyckena hör några täcken från tidigt 1700-tal. Ett av dem har en bred kant av gult råsidan runt en spegel av rosa sidendamast. Broderiet är placerat som en bård med rika buketter i hörnen och ett ymnighetshorn med blommor i spegelns mitt. Det är utfört som applikation av olikfärgade sidenbitar, som ger en mängd prov på olika vävnadstekniker och mönstringar. Konturerna är sydda med plattsöm, i övrigt är broderiet utfört i botten-, knut- och stjälsöm. Ett samtida täcke har en bård av brunrosa råsidan och spegel av blått småmönstrat kinesiskt siden. Spegeln är stickad i ett tätt rutmönster och bården helt broderad med blommor och ornament i vitt lingarn. Det vita garnet bildar konturer och bottenmönster som står vackert mot den brunrosa bottnen.

Andra täcken har ursprungligen varit stubbar. Genom att kjolarna var vadderade och bestod av raka fram- och bakstycken låg det nära till hands att göra om dem till täcken, då de blivit

omoderna. Man tog bort linningen och sydde ihop överkanterna, så att de broderade bårderna kom utmed två sidor. De allra flesta stubbar som finns kvar har blivit bevarade omsydda på detta vis till täcken.

Därför är det desto märkligare att finna en stubb i samlingen som är fullständigt orörd och som har originallinning och ficka i behåll. Till och med hake, hyska och knytband är de ursprungliga. Dessutom är den av ett utomordentligt vackert grönt atlas-siden, som trots sina mer än 200 år inte har en bristning. På det gröna sidenet är en kraftig bård broderad med gult silke. Mönstret är klart tecknat med frukter och ornament, medan kjolen i övrigt har ett intrikat mönster av palmetter och blad, utfört i sticksöm.

Till den tunga sidenstubben bildar en liten vit empireklänning en sannskyldig kontrast. Den är av skir vit florsvävnad av bomull och helt utan broderier. Den har fotsid kjol och lång ärm och är sydd för en halvvuxen flicka. Klänningen är så liten att man skulle kunna hålla den hopvikt mellan handflatorna, och den väger precis 50 gr. Modellen är den för det tidiga 1800-talet vanliga med ett kort liv, som slutar strax under bysten, en vid ringning och en tämligen snäv kjol som rynkas lätt mitt bak. Klänningens enkelhet gör den särskilt begärlig, ty fast man vet att sådana klänningar varit vanliga är de numera försvunna. Nordiska museet har tidigare ingen florsklänning utan broderad dekor. En sådan klänning utgör en exponent för det egendomliga "nakenmodet" som rådde några av 1800-talets första år. Kvinnorna gick då i så tunna kläder att deras kroppar avtecknade sig genom tyget, ett mod som naturligtvis var inspirerat av kvinnoframställningar i den grekisk-klassiska konsten. I Frankrike lär man ha använt långa rosa triksånderkläder för att se alldeles naken ut under klänningen. Vanligare var givetvis en underkjol av tunt siden. För våra begrepp för sig klänningstyget dåligt. Vid varje rörelse häftar det fast i sig självt, men det är tydligt att den effekten var önskad, eftersom den framhävde kroppens alla rörelser.

Bland dräktdelarna bör slutligen nämnas ett par engageanter för en rokokoklänning. De är sydda av vardera tre volanger tunt bomullstyg, bredare mot ärmens utsida än mot dess insida. Volangernas kanter är genombrutna av vitbroderier i olika slags

bottensöm. Sådana engageanter är ytterligt sällsynta; dessa är alldeles hela och orörda, vilket gör dem till en raritet.

Märkligast bland spetsarna är en 13 cm bred knypplad spets av renässanstyp. Elisabeth Thorman har attribuerat den till Flandern och daterat den till 1600-talets förra del. Mönstret är fast uppbyggt kring cirklar, som i de djupa flikarna tar formen av droppar. Mönstertypen går tillbaka till de italienska sydda reticellaspetsarna från 1500-talets mitt. I början av 1600-talet överfördes typen till knyppling och omhuldades speciellt i Genua. Därifrån spreds mönstertypen till Flandern, där den till att börja med utfördes i en fast uppbyggd form och tät knyppling. Omkring 1630 frångick man reticellatyperna för en friare mönsterbildning. Vår spets bör vara gjord någon gång före 1630.

Bland sidenbrokaderna finns stora stycken, hopsydda av flera våder, av sådana sidentyper som tidigare är sparsamt representerade i museets samlingar. Det gäller en mörkt gråblå sidenbrokad från tiden omkring 1700, troligen vävd i Frankrike. Den har ett småbladigt bottenmönster i damast, som stundom har samband med, stundom är fristående från de med guld- och silvertråd broscherade blommorna, som sprider sig över ytan.

En annan sidenbrokad hör till den grupp vävnader från 1700-talets början som på grund av sin egendomliga mönstervärld brukar gå under benämningen "bisarra siden". Sidenet har två mönsterfigurer av mycket olika karaktär. Den ena och mest iögonfallande består av en svampliknande växt med dubbla hattar och med en cirkelrund avslutning. Växten bör antas ha väldiga proportioner, ty omedelbart bredvid den står, vuxen ur samma mark, en palm, mindre än hälften så stor som svampen. Den andra mönsterfiguren är en ordinär blombukett, där tulpan och nejlika ingår. Buketten skulle inte kännas främmande, om inte bottenmönstret i damast bildade egendomliga former, som stiger fram mellan bladen och sjunker ner ur dem som tunga frukter. Botten-tyget är ljusbrun sidendamast, och de broscherade mönstren är av silke i rött, gult, grönt samt guldtråd.

Det finns ett stort antal liknande siden, vars mönster kännetecknas av obegripliga och heterogena motiv. Där ingår stundom arkitekturfragment eller delar av ornament, stiliserade lotusblad,

VERA CEDERGRENS
TEXTILSAMLING

K A T A L O G

*upprättad i anslutning till den tillfälliga
utställningen i Nordiska museet 1962*

av ELISABET STAVENOW

1. Täck, 1700-talets förra del, av blått siden, tunt vadderat och stickat. Bred ornamentall bård i läggsöm med knutade snören, plattsöm och bottensömmar med vitt lingarn. I spegeln senare applicerade spetsmotiv av venetiansk sydd spets, punto rilievo, 1600-talet. Ram av blått siden samt foder av oblekt glättad bomull tillsatta 1853. Använt som brudtäck i familjen Hoffler. L. 224 cm. Br. 220 cm. Inv.nr 263.031.
2. Täck, 1700-talets förra del, bård av grårosa siden, spegel av ljusblå sidendamast, vadderat och stickat. I bården broderi i läggsöm med knutade snören, plattsöm och bottensömmar med vitt lingarn; blommor och slingrande stjärkar. Foder av ofärgat linne. L. 200 cm. Br. 178 cm. Inv.nr 263.029.
3. Täck, 1700-talets förra del, bild s. 11. Bård av gult siden, spegel och hörn av rosa sidendamast, tunt vadderat och stickat. Applikation av olivfärgade sidenbitar nedsydda med silke i plattsöm, f.ö. broderi i stjärksöm, knutsöm och bottensömmar. Bård med blommotiv samt i mitten ymnighetshorn med blommor. Foder av grårosa linne. L. 230 cm. Br. 204 cm. Inv.nr 263.030.
4. Täck, sytt av stubb, 1700-talets förra del, av röd sidenatlas, tunt vadderat och stickat. Bårdbroderi med vitt silke i plattsöm, knutsöm och bottensömmar. Broderiet applicerat som mittparti på täcket. Vid ena sidan iskarvad våd. Foder av kattun, blad, blommor i rödbrunt, mörkbrunt och vitt. L. 226 cm. Br. 193 cm. Inv.nr 263.020.
5. Täck, sytt av stubb, 1700-talets mitt, av gul sidenatlas, tunt vadderat och stickat. Bårdbroderi i schattersöm, bottensöm och knutsöm med silke i rött, blått, grönt och brunt; blommor och frukter. Foder av två sorters kattun, tryck i rött och brunt, ströbuketter och prickar. L. 183 cm. Br. 181 cm. Inv.nr 263.026.
6. Täck, 1800-talets förra del, av gul sidenatlas med två bårder av vit sidenatlas, vadderat, spegel och bårder stickade i olika mönster. Foder av ofärgad bomullsväv. L. 204 cm. Br. 183 cm. Inv.nr 263.032.
7. Täck, 1800-talets förra del, av blekrosa sidenatlas, vadderat, stickat i bård och spegel med eklövsmotiv och blommor. Knutsöm av rosa silke i blommornas mitt. Foder av rosa taft. L. 232 cm. Br. 230 cm. Inv.nr 263.033.
8. Barntäck, omkr. 1800, av röd sidenatlas, tunt vadderat, stickat med rött silke i fjällmönster och blomård. Foder av småmönstrad kattun, tryck i två röda färger och svart, utsparat vitt. L. 105 cm. Br. 86 cm. Inv.nr 263.034.

26. Brokad, troligen fransk, 1730—40-talen, botten av gult ripsvävt siden, broscherat mönster i silke i blått, rosa, grönt m. fl. färger; symmetriskt uppbyggt blommönster, 3 bitar. (a) L. 101 cm. Br. 150 cm. Vådbredd 54 cm. Inv.nr 263.038 a—c.
27. Brokad, troligen fransk, 1730—40-talen, botten av blått mönstervävt siden, broscherat mönster i rosa, vitt och brunt silke samt guldtråd; symmetriskt uppbyggt blommönster, 2 bitar. (d) L. 38 cm. Br. 100 cm. Vådbredd 54 cm. Inv.nr 263.038 d—e.
28. Brokad, 1800-talets förra del, botten av mönstrat benfärgat siden, broscherade blommor i guld- och silvertråd. Har enligt uppgift tillhört drottning Desideria. L. 88 cm. Br. 122 cm. Vådbredd 77 cm. Inv.nr 263.046.
29. Brokad, kopia efter äldre vävnad, botten av brunviolet halvseitenatlas (inslaget av bomull), broscherat mönster i guldtråd; vertikalt slingrande rankor med blommor och frukter. Har använts som liturgiskt plagg. L. 139 cm. Br. 183 cm. Vådbredd 49 cm. Inv.nr 263.037.
30. Duk, linnedamast, Schlesien(?), 1700-talet, varp av vitt lingarn, inslag av blått lingarn, bildande vitt mönster på blå botten. Blombård, tre scener från Kristi uppståndelse. Publ. E. Thorman, Utländskt duktyg i damast, Stockholm 1951, s. 29. L. 186 cm. Br. 158 cm. Rapportens längd 73 cm. Br. 23 cm. Inv.nr 263.048.
31. Duk, broderad, 1600-talstyp, av naturfärgad linnelärft med broderi i plattsöm, stjälsöm och bottensömmar med otvinnat silke i bleka färger, gult, grönt, rosa och blått. Bård och spegel med ytfyllande blad- och blommönster, i spegelns mitt vapen inom blomkrans. Kantad med gul silkefrans, foder av naturfärgad linnelärft. L. 268 cm. Br. 164 cm. Inv.nr 263.040.
32. Broderi, 1600-talet, ljusrött ripssiden med reliefbroderi med silver och guldtråd, ytfyllande blommönster. Tre delar, uppförda på linne. (a) L. 77 cm. Br. 21,5 cm; (b) L. 75 cm. Br. 20 cm; (c) L. 69,5 cm. Br. 21 cm. Inv.nr 263.044.
33. Bård, troligen sängkappa, applikationsbroderi, 1600-talstyp, ljusbrun halvseitenatlas (inslaget av bomull), applikation av sidenatlas i rött, blått och gult, delvis stofferad med papper, konturer av guldsnodd och silke; hårt stiliserat blommönster. L. 250 cm. Br. 26 cm. Inv.nr 263.049.
34. Kudde, skånsk, 1723, kyprat svart ylle med broderi i schattersöm, stjälsöm, flätsöm och knutsöm med ullgarn i klara färger. Märkt "1723" i snoddsöm och "KPD" i korssöm. Tofsar i hörnen av färgade ylleremсор. Baksida vävd i krabbasnår, linvarp, inslag av ullgarn i blått, gult, brunt m. fl. färger. Stoppad med fjäder. Gammal lagning med brunt tuskaftat ylle. Höjd 48 cm. Br. 47 cm. Inv.nr 263.092.

35. Förningsduk, skånsk, av vit linnelärft med hörnbroderier och bård i utskårssöm, hopdragssöm, plattsöm, stopphålssöm och enkel utdragssöm med vitt lingarn. Märkt "MND" i utskårssöm. Kantad med 4 cm br. knypplad skånsk spets. Mått: 88×90 cm. Inv.nr 263.090.
36. Broderi, sticksöm, 1700-talets början, av vit bomullslärft, tunt vadderat, sticksöm i vitt; bård på tre sidor, i övrigt yttäckande tunt blad- och blommönster. Mått: 86×60 cm. Inv.nr 263.035.
37. Bindmössa, sticksöm, 1700-talets början, av vit fin bomullslärft, foder av linnelärft, sticksöm i vitt med iträdda trådar, hopdragssöm och knutsöm; kastkäppar, palmettbård. Inv.nr 263.051.
38. Täck, sängöverkast, omkr. 1830, av vit bomullsdräll, knutsömsbroderi med grovt vitt löstvinnat bomullsgarn; bård och mittmotiv med vinklasar och vinlöv. Spår av kantning. L. 200 cm. Br. 158 cm (2 våder). Inv.nr 263.091.
39. Engageanter, ärmgarnering för dam, 1 par, 1700-talets mitt, bild s. 13, av vit linong, sydda av tre volanger med bårdbroderi i hopdragssöm, stjälsöm och ytfyllande förstyg med vitt bomullsgarn; blommor och blad. Linning av linnelärft. L. Yttersidan 31 cm, innersidan 16 cm. Inv.nr 263.121.
40. Fischy, 1800-talets början, trekantig, av vit bomull, mönstrad med kvadrater i tuskaft på botten i florsbindning. Bård och korsformade motiv i tambursöm med vitt bomullsgarn. L. de raka sidorna 145 cm. Inv.nr 263.058.
41. Fischy, 1800-talets början, trekantig, av vit linong, bård utmed raka sidorna av inplockat mönster med grovt silke; blad och blommor. L. de raka sidorna 156 cm. Inv.nr 263.059.
42. Krage för dam, vitbroderi, 1830-talet, av bomullslärft, broderade blom-motiv i klumpsöm med infällda tyllbottnar, runt ytterkanten uddlangett. Br. bak 19,2 cm. Inv.nr 263.053.
43. Krage för dam, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linong, broderi i klump-söm, kastsöm och kantsydd hå. Vävd kantspets. Kragen bredast bak, framåt avsmalnande i spetsiga flikar. Br. bak 5,8 cm. Inv.nr 263.057.
44. Axelkrage för dam, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linong, bårdbroderi, i skuggsöm, knutsöm, klumpsöm och bottensömmar. Knypplad kantspets. Rundad bak, framåt avsmalnande i långa flikar. Br. bak 35 cm. Inv.nr 263.120.
45. Krage för dam, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linong, gles bård med blad och knoppar i skuggsöm, knutsöm, kastsöm och kantsydd hå. Längs kanten uddlangett. Stor underkrage, liten halskrage. Br. bak 40 cm. Inv.nr 263.056.

46. Krage för dam, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linong, bred bård med blommor och blad i tambursöm och bottensöm. Stor underkrage, liten halskrage. Br. bak 35 cm. Inv.nr 263.064.
47. Krage med isättning för dam, 1800-talets mitt, av vit linong, applikation av vit linong med konturer i tambursöm och klumpsöm. Br. bak isättningen 20,5 cm, kragen 6 cm. Inv.nr 263.054.
48. Krage för dam, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linong, ytfyllande broderi i klumpsöm, knutsöm, kastsöm, hopdragssöm och spetssöm; ströblommor och blomrankor. Stor underkrage, avslutad i flikar mitt fram och bak, liten halskrage. Br. bak 41 cm. Inv.nr 263.055.
49. Isättning i form av väst, för dam, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linong, runt halslinning och framstyckenas kanter bårdbroderi i klumpsöm, knutsöm, kastsöm, spetssöm och kantsydda hål; blommor och blad. Knäppning med tre små kulformade mässingsknappar och knapphål. I ryggen spänntamp. L. från axeln fram 51 cm. Inv.nr 263.060.
50. Underärmar för dam, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linong, vida, rynkade mot ärmlinning. Linningen och ärmens nedre del med broderier i klumpsöm, tambursöm, knutsöm och kantsydda hål; blommor, blad och druvklasar. Langetterad kant. L. 36 cm. Vid 39 cm. Inv.nr 263.062.
51. Långschal, vitbroderi, 1800-talets förra del, av linong, ändarna avslutade i tre rundade flikar, med broderi i klumpsöm, kantsydda hål och infällda tyllbottnar. Runt kanten genombruten udd i tränssöm. L. 154 cm. Br. 37 cm. Inv.nr 263.061.
52. Kjol till empireklänning, vitbroderi, 1820—30-talen, av linong, bårdbroderi i plattsöm, langettsöm, kantsydda hål och infällda tyllbottnar. L. 104 cm. Br. 240 cm. Inv.nr 263.086.
53. Långgardin, del av, vitbroderi, 1800-talets förra del, av linong med rikt blommönster i tambursöm och bottensömmar. Kant med breda uddar. L. 126 cm. Br. 56 cm. Inv.nr 263.067.
54. Näsduk för dam, vitbroderi, 1800-talets förra del, av linnebattist med bårdbroderi i klumpsöm, kastsöm, utdrags- och hopdragssöm; knypplad tyllspets. Mått: 60 × 59 cm. Inv.nr 263.070.
55. Näsduk för dam, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linnebattist, bårdbroderi i klumpsöm, hopdragssöm, bottensömmar, kastsöm och kantsydda hål; hörnmotiv, alla olika, med blommor, vinklasar och spetsband. Smal bård, rutor i plattsöm och kantsydda hål, smala enkla utdragssömmar. Mått: 47 × 47 cm. Inv.nr 263.071.

56. Näsduk för dam, vitbroderi, 1800-talets förra del, av linnebattist, bärdbroderi med hörnmotiv i klumpsöm, hopdragssöm m. fl. sömsätt; yttre bärd av 11 rader enkel utdragssöm. I kanten knypplad Malinesspets. Mått: 58,5 × 60 cm. Inv.nr 263.072.
57. Näsduk för dam, vitbroderi, 1800-talets förra del, av linnebattist, bärdbroderi i klumpsöm och kantsydd håll, rundade hörn. I kanten knypplad Malinesspets. Mått: 51 × 49,5 cm. Inv.nr 263.073.
58. Näsduk för dam, del av, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linnebattist, bärd- och hörnbroderi i skuggsöm, knutsöm och bottensömmar; ornamental blombärd, i ett hörn landskapsmotiv med slott. I kanten uddlångett. Defekt, avklippt på diagonalen. Raksidornas mått: 61 resp. 58 cm. Inv.nr 263.074.
59. Näsduk för dam, vitbroderi, 1800-talets mitt, av linnebattist, bärd av blad med konturer i klumpsöm, kedjesöm och små kantsydd håll. Mått: 52,5 × 52,5 cm. Inv.nr 263.096.
60. Näsduk för dam, 1800-talets senare del, av linnebattist, fällen nedsydd med enkel utdragssöm, märkt i klumpsöm "KM" under grevlig krona. I kanten smal knypplad valenciennespets. Har tillhört givarens moster Katinka Mörner f. 1859. Mått: 45 × 45 cm. Inv.nr 263.094.
61. Mössa för dam, 1800-talets förra del, av vit silketyll, broderad i tambursöm, underläggssöm och kantsydd håll. Runt nackstycke, spetsiga flikar vid öronen. Inv.nr 263.063.
62. Krage för dam, 1800-talets mitt, av crèmefärgad tyll, applikation av linong i samma färg, tambursöm och bottensömmar; ytfyllande blommonster. Stor underkrage, liten halskrage. Br. bak 31 cm. Inv.nr 263.066.
63. Krage för dam, 1800-talet, av knypplad crèmefärgad tyll, applikation av linong i samma färg, broderi i klumpsöm och langettsöm. Bredast bak, framtill avsmalnande i spets. Br. bak 12 cm. Inv.nr 263.065.
64. Kraggarnityr, sydd spets, punto grosso, Venedig, 1600-talets senare del, av vit lintråd, 3 delar, kragen svängd, avslutad med hörn. Br. 7 cm. Inv.nr 263.093.
65. Spets, sydd, punto grosso, Venedig, 1600-talets senare del, av vit lintråd, 2 delar. Br. 9,5 cm. Inv.nr 263.095.
66. Spets, sydd, punto piatto, Venedig, 1600-talets slut, av vit lintråd, 4 delar. (a—b) Br. 7,8 cm; (c—d) svängda. Br. 13 cm. Inv.nr 263.084.
67. Spets, sydd, punto rosseline, Venedig, 1600-talets slut, av vit lintråd. Br. 5,5 cm. Inv.nr 263.104.

98. Blonde, knypplad av vitt silke, 1800-talet, 2 delar. Br. 3,9 cm. Inv.nr 263.078.
99. Blonde, knypplad av vitt silke, 1800-talet. Br. 5 cm. Inv.nr 263.079.
100. Blonde, knypplad av vitt silke, 1800-talet. Br. 6 cm. Inv.nr 263.080.
101. Blonde, udd, knypplad av vitt silke. Br. 1 cm. Inv.nr 263.085 a.
102. Mantilj, knypplad av vitt silke, dentelle d'Espagne, 1800-talet; tyllbotten med blommor i grövre silke. L. 240 cm. Br. bak 72 cm. Inv.nr 263.115.
103. Barbe, hårklädsel för dam, knypplad vit silkespets, 1800-talets mitt. L. 107 cm. Br. 10 cm. Inv.nr 263.082.
104. Hårklädsel för dam, knypplad av vitt och gult silke, 1800-talets mitt. L. 55 cm. Br. 4 cm. Inv.nr 263.087.
105. Blonde, knypplad av vitt silke, 4 delar. Br. 1,3 cm. Inv.nr 263.069.
106. Spets, irländsk, virkad av vitt bomullsgarn, 1800-talets mitt, 2 delar. Br. 5,5 cm. Inv.nr 263.112.
107. Krage, irländsk spets, virkad av vitt bomullsgarn, 1800-talets mitt. Br. bak 9 cm. Inv.nr 263.113.
108. Schal, vit spets, vävd, 1800-talets förra del, av vit bomull med för hand inträdda konturtrådar av vitt ylle. Rak överkant, rundad underkant. L. 375 cm. Br. 126 cm. Inv.nr 263.019.
109. Spets, vävd, svart, 1800-talet, i typ efterbildande svart Chantilly. Br. 18 cm. Inv.nr 263.572.
110. Uddspets, knypplad av vit lintråd, 3 delar. Br. 1,4 cm. Inv.nr 263 085 b.
111. Uddspets, knypplad av vit och svart lintråd. Br. 1,3 cm. Inv.nr 263.085 c.
112. Docka, dam, 1700-talet. Huvud, axlar, byst och armar av vax, kropp av metallstativ med tunn stoppning. Klädd i 1770-talsdräkt, kjolens bakvåd, delar av livet och hårklädseln samt strumpor troligen original, kjolens framvåd, spetsgarnering och underkläder kompletterade under 1800-talets mitt eller senare del. Stativ med fotplatta av trä. L. 43 cm. Inv.nr 263.018.

delar av djur eller exotiska blommor och frukter. Motiven är utförda med detaljskärpa och i ett naturalistiskt maner som får dem att verka surrealistiska. Inom denna grupp siden är det stor skillnad på kvaliteten både i fråga om mönstrens teckning och vävnadens tekniska utförande.

Mönstervärlden förefaller exotisk, och Vilhelm Slomann har ansett hela gruppen av vävnader som en import från Indien. Två engelska forskare, John Irwin och Peter Thornton, har emellertid visat, att dessa siden är tillverkade i Europa, och Agnes Geijer har ytterligare underbyggt denna uppfattning. John Irwin har dragit fram en mängd förlagor till sådana siden utförda vid väverierna i Spitalfield i London. De är signerade James Leman och daterade mellan 1706 och 1716. På en av dessa ritningar är enligt Thornton antecknat "taget efter fransk broscherad damast" (1707), vilket tydligt visar att sådana vävnader tillverkats i både England och Frankrike. De mest outrerade mönstren finns dock i Italien, dels bevarade som siden dels avbildade i porträttmåleri. Både Thornton och Agnes Geijer nämner Venedig som en trolig ort för deras tillverkning — en ort där kontakterna mellan öst och väst var som intensivast och där det fanns ett stort behov av lyx och nyheter.

Man har spekulerat över varifrån denna bisarra mönstervärld är hämtad. Många av figurerna har stor likhet med ostindiska växter. Moluckernas växtvärld avbildades under slutet av 1600-talet av den tysk-holländske naturforskaren Georg Eberhard Rumpf (Rumphius) i ett stort verk som utkom i tryck 1741—55. Originalen hade legat färdiga redan före 1690 och under en lång tid förvarats i Amsterdam. Det är Agnes Geijer som dragit fram dessa fakta och ställt hypotesen att detta herbarium kan ha varit inspirationskällan.

De äldsta kända sidenvävnaderna av denna typ finns märkligt nog i Sverige. Agnes Geijer pekar på en mässhake i Tådene kyrka i Västergötland, anskaffad 1699, och på en annan som inventarieförts 1704 i Kårsta kyrka i Uppland, men vars siden bör vara äldre, då det förefaller att tidigare ha använts på ett annat sätt. Vårt här avbildade siden har daterats till åren 1705—08 av Peter Thornton. Det kan vara utfört antingen i Frankrike, Italien,

England eller Holland. Det har hittills varit okänt för forskningen.

Mycket annat ryms i den cedergrenska samlingen av intresse att belysa i annat sammanhang. Materialet och teknikens variation hos föremålen ger en god provkarta på tre århundradens textila konst. Föremålen är alla sällsynt väl bevarade. Deras goda tillstånd och genomgående höga kvalitet, såväl konstnärligt som materialmässigt, gör det till en stor glädje för museet att infoga dem i samlingarna och göra dem tillgängliga för en intresserad allmänhet.

Elisabet Stavenow

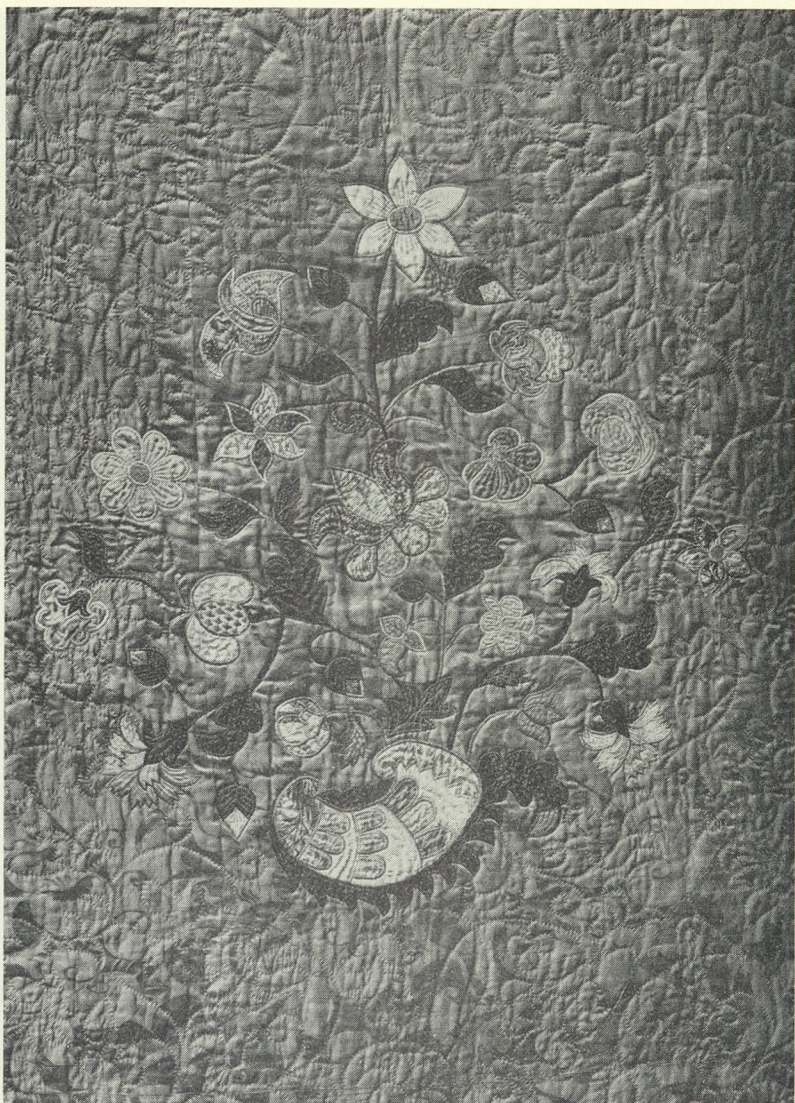
Källor:

- Thorman, E., Äkta spetsar. En kortfattad handbok. Sthlm 1942.
Dens., Spetsar. Nationalmusei utställningskatalog nr 78. Sthlm 1942.
Slomann, V., Bizarre Designs in Silks. Khvn 1953.
Irwin, J., Bizarre Designs in Silks. Recension i The Burlington Magazine, vol. XCVII, May 1955, s. 153 f.
Slomann, V., Letter. The Burlington Magazine, vol. XCVII, Oct. 1955, s. 324 f.
Thornton, P., The "Bizarre" Silks. The Burlington Magazine, vol. C, Aug. 1958, s. 265 ff.
Dens., Die Gewänder aus der Gruft der Landgrafen von Hessen-Kassel. II. Die Seiden und ihre Herkunft. Waffen- und Kostümkunde, Bd 2, 1960, s. 71 ff.
Geijer, A., Über die "bizarren" Stoffe. Festschrift für Erich Meyer. Hamburg 1959.

Summary

Vera Cedergren's Textile Collection

This year's most valuable donation of textiles contains more than a hundred high-class costumes or parts of costumes, materials and lace work from the 17th, 18th and 19th centuries. This private collection has since long been well-known to the Museum. It was created by a lady very fond of antiquities and with an extraordinary taste for quality. The author presents some particularly noteworthy and well preserved specimens of the collection, e. g. a quilted silk skirt from the beginning of the 18th century (fig. p. 12) — there are seven such skirts in the collection — a pair of under-sleeves for a rococo costume (fig. p. 13), a broad bobbin-made lace from the Flanders (fig. p. 14), from the first quarter of the 17th century, the pattern of which goes back to the Italian sewn reticella laces, and a silk brocade of the type "bizarre silks", the origin of which has been discussed so much during the last decade (fig. p. 16).

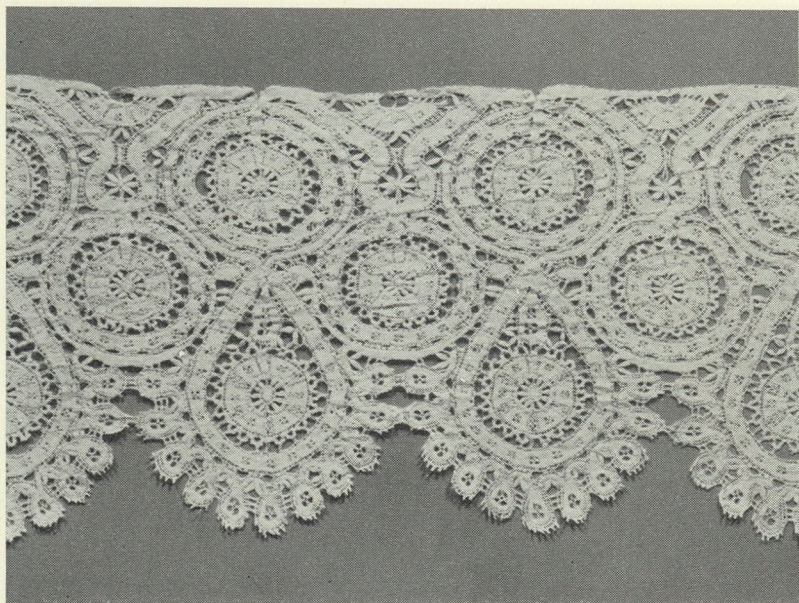
Mittmotiv på täcke. Applikation av olikfärgade sidenbitar samt silkebroderi på rosa sidendamast. 1700-talets förra del. Kat.nr 3.

Engageant av tunt bomullstyg med ytfyllande broderi med förstygn och genombrutna bottnar i hopdragssöm. 1700-talets mitt. Kat.nr 39.

T. v. Stubb av grön sidenatlas med sticksömsbroderi och bred broderad bård i gult silke samt därunder detalj av bården på samma stubb. 1700-talets förra del. Kat.nr 9.

*Knypplad spets av genuesisk typ, troligen utförd i Flandern. 1600-talets början.
Kat.nr 77.*

*T. b. Flickklänning av vit bomull. Omkring 1810. Klänningen väger 50 gram.
Kat.nr 17.*

*Sidenbrokad med "bisarrt" mönster, europeisk tillverkning. 1700-talets början.
Kat.nr 25.*

